

Артем КОВАЛЕНКО

доцент кафедри права ім. академіка
УАН о. Івана Луцького
ЗВО «Університет Короля Данила»
(м. Івано-Франківськ, Україна),
кандидат юридичних наук, доцент

**СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ
ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО
ДОКАЗУВАННЯ**

Кримінальне процесуальне доказування є головним інструментом як розкриття й розслідування кримінальних правопорушень, так і судового розгляду у кримінальному судочинстві. Чинне законодавство містить загальні положення щодо суб'єктів та змісту доказування, сутності й властивостей доказів, процесуального порядку проведення дій, спрямованих на їх збирання й перевірку. Водночас дотримання самих лише нормативних вимог у більшості випадків не достатньо для забезпечення реальної ефективності доказової діяльності уповноважених учасників кримінального провадження. Тому практики потребують специфічного додаткового інструментарію, спрямованого на підвищення ефективності їх діяльності зі збирання, дослідження та використання доказів у кримінальному провадженні. Такі інструменти включають прийоми, способи, методи поводження з доказами та їх джерелами (носіями), спеціальні науково-технічні засоби, а також практично-орієнтовані рекомендації щодо їх найбільш ефективного застосування, та називаються криміналістичними засобами кримінального процесуального доказування.

З огляду на їх цільову спрямованість, складові доказової діяльності, у межах яких вони застосовуються, а також ступінь їх інтеграції в системі наукового знання, серед криміналістичних засобів доказування ми виокремили техніко-криміналістичні, тактико-організаційні та методико-організаційні інструменти.

Техніко-криміналістичні засоби доказування – прийоми, способи й методи та науково-технічні засоби, що використовуються для виявлення джерел потенційно-доказової (слідової) інформації, їх вилучення й фіксації, а також для попереднього та експертного дослідження доказів [1, с. 299].

У структурі наведеної групи криміналістичних інструментів варто насамперед виокремити науково-технічні засоби (НТЗ) та техніко-криміналістичні прийоми (рекомендації) щодо їх використання. Під науково-технічними засобами розуміють прилади, пристосування та матеріали, які використовуються для збирання, дослідження та використання доказів або створення умов, що ускладнюють вчинення кримінальних правопорушень. Сучасні науково-технічні засоби базуються на останніх досягненнях природознавства, математики, фізики й хімії, кібернетики та низки інших наук [2, с. 299].

Науково-технічні криміналістичні засоби можуть бути класифіковані за низкою критеріїв. Зокрема, за їх походженням виділяють запозичені криміналістикою «як є», запозичені із подальшою адаптацією для потреб кримінального судочинства, та «власні», або спеціально-криміналістичні НТЗ, розроблені спеціально для виконання завдань в межах кримінального процесуального доказування.

Залежно від сфер та умов їх застосування можна виокремити науково-технічні засоби польової та лабораторної криміналістики. Засоби польової криміналістики є портативними та можуть ефективно використовуватися поза спеціально обладнаними приміщеннями, зокрема за місцем проведення окремих процесуальних дій, задля виявлення, попереднього дослідження джерел доказової інформації та фіксації отриманих від них відомостей. До таких засобів відносять криміналістичні валізи, фото- й відеотехніку, БПЛА, вимірювальні пристрої (лінійки, штангенциркулі, рулетки, лазерні дальноміри), збільшувальні прилади, джерела експертного світла, металошукачі, щупи, магнітні підіймачі, реактиви для експрес-аналізу певних речовин, портативні комп'ютери (моноблоки, ноутбуки, планшети) тощо. Засоби лабораторної криміналістики дозволяють здійснювати поглиблене дослідження криміналістично значущих об'єктів та переважно використовуються в судово-експертній практиці у спеціально обладнаних приміщеннях. До них відносять вакуумні камери, відеоспектральні компаратори документів, порівняльні мікроскопи, мікрометри та

інші точні вимірювальні пристрої, лабораторні центрифуги тощо. Водночас засоби польової криміналістики активно використовуються під час проведення судових експертиз, а засоби лабораторної – в окремих випадках знаходять застосування і в польових умовах (зокрема, у складі пересувних криміналістичних лабораторій).

За цільовим призначенням науково-технічні засоби також варто поділити на універсальні та спеціальні. Універсальні засоби мають різноманітні сфери застосування та можуть використовуватися для виконання широкого спектру завдань. До них можна віднести викрутки, ножиці, джерела світла (ліхтарі), лупи тощо. Своєю чергою спеціальні науково-технічні засоби найчастіше використовуються в окремих сферах та для виконання конкретних завдань, тому можуть бути поділені на засоби криміналістичних фотозйомки, відео-, аудіозапису, трасологічні, дактилоскопічні, документо- та почеркознавчі, зброєзнавчі, вибухо-технічні, одорологічні, комп'ютерної криміналістики та інші науково технічні засоби.

Окрім того, залежно від ступеня запровадження у вітчизняну правоохоронну практику можна виокремити традиційні та сучасні (новітні) науково-технічні засоби. Традиційними слід вважати технічні рішення, які здобули поширення серед практиків та уже певний час успішно використовуються у кримінальній процесуальній діяльності. Сучасними є НТЗ, які лише нещодавно надійшли на озброєння вітчизняних правоохоронців, а також ті, що в найближчій перспективі можуть виявитися корисними для розкриття й розслідування кримінальних правопорушень.

Техніко-криміналістичний прийом Д. В. Затенацький визначив як найбільш раціональний, ефективний та послідовний спосіб застосування науково-технічного засобу або виконання його окремих функцій, спрямованих на досягнення певної мети [3, с. 100]. Такі прийоми переважно розробляються й викладаються у формі криміналістичних рекомендацій, які мають бути науково обґрунтованими, апробованими на практиці та спрямованими на підвищення ефективності діяльності уповноважених осіб зі збирання (виявлення та фіксації), а також дослідження доказів.

Окрім того, криміналістичною технікою розробляються рекомендації (прийоми, способи й методи) опрацювання джерел (носіїв) доказової інформації з використанням органів відчуття уповноваженого суб'єкта, насамперед зору та дотику, меншою мірою – нюху й смаку.

Таким чином, криміналістичні засоби кримінального процесуального доказування являють собою сукупність специфічних інструментів доказової діяльності, які розробляються криміналістикою та включають прийоми, способи, методи поводження з доказами та їх джерелами (носіями), спеціальні науково-технічні засоби, а також практично-орієнтовані рекомендації щодо їх найбільш ефективного застосування. Одним з різновидів криміналістичних засобів доказування є техніко-криміналістичні інструменти – прийоми, способи й методи та науково-технічні засоби, що використовуються для виявлення джерел потенційно-доказової (слідової) інформації, їх вилучення й фіксації, а також для попереднього та експертного дослідження доказів. У структурі наведеної групи криміналістичних інструментів варто насамперед виокремити науково-технічні засоби (які можна класифікувати за критеріями походження, сфер та умов застосування, цільового призначення й ступеня запровадження у вітчизняну правоохоронну практику), а також техніко-криміналістичні прийоми (рекомендації) щодо їх використання.

---

1. Коваленко А. В. Криміналістичні засоби кримінального процесуального доказування. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. № 4. С. 293–304.

2. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 20 : Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія / редкол.: В. Ю. Шепітько (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2018. 952 с.

3. Затенацький Д. В. Ідеальні сліди в криміналістиці (техніко-криміналістичні та тактичні прийоми їх актуалізації) : монографія. Харків : Право, 2010. 160 с.

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ПРЕДСТАВНИЦТВО НАТО В УКРАЇНІ
КОНСУЛЬТАТИВНА МІСІЯ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В УКРАЇНІ**

**МІЖНАРОДНА ТА НАЦІОНАЛЬНА
БЕЗПЕКА: ТЕОРЕТИЧНІ І ПРИКЛАДНІ
АСПЕКТИ**

*Матеріали X Міжнародної
науково-практичної конференції
(м. Дніпро, 16 березня 2026 року)*

До 60-річчя ДДУВС

**У двох частинах
ЧАСТИНА II**

**INTERNATIONAL AND NATIONAL
SECURITY: THEORETICAL AND APPLIED
ASPECTS**

*Theses of the X International
scientific-practical conference
(Dnipro, March 16, 2026)*

**In two parts
PART II**

Дніпро
2026

УДК 34+35
М 58

*Рекомендовано до друку та до поширення
через мережу Інтернет Науково-методичною радою
Дніпровського державного університету
внутрішніх справ (протокол № 6 від 18 лютого 2026 р.)*

**М 58 Міжнародна та національна безпека: теоретичні і
прикладні аспекти** : матеріали X Міжнар. наук.-практ.
конф. (м. Дніпро, 16 бер. 2026 р.) до 60-річчя ДДУВС;
у 2-х ч. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2026.
Ч. II. 756 с.

ISBN 978-617-560-123-5

Збірник містить матеріали однойменної десятої міжнародної науково-практичної конференції. У заході взяли участь науковці, викладачі та здобувачі закладів вищої освіти та наукових установ, а також фахівці-практики різноманітних державних установ та неурядових організацій. Тематика публікацій охоплює актуальні теоретико-прикладні проблеми міжнародної та національної безпеки.

Матеріали конференції можуть бути використані в науково-дослідній роботі та освітньому процесі закладів вищої освіти, а також у законотворчості та правозастосовній діяльності.

The collection contains theses of the eponymous tenth international scientific-practical conference. The event was attended by scholars, lecturers and post-graduates of higher schools and scientific institutions, and also practitioners of various public institutions and NGOs. The topics of publications cover urgent theoretical and applied problems of international and national security.

The conference theses can be used in research work and educational process of universities, as well as in law-making and law-enforcement activities.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

к.т.н., доц. **І. В. Магдаліна** (*голова*); д.ю.н., проф. **О. С. Юнін** (*заст. гол.*); д.ю.н., с.н.с. **В. С. Березняк**; д.ю.н., проф. **В. О. Боняк**; д.ю.н., проф. **В. В. Дараган**; д.ю.н., проф. **Б. О. Логвиненко**; д.ю.н., проф. **В. М. Плетенець**; д.ю.н., проф. **В. В. Шаблистий**; к.і.н., доц. **Д. В. Прошин**; к.ю.н., доц. **А. В. Самогуга**; к.і.н. **С. М. Цигульський**.

*Факти, судження й висновки, викладені авторами публікацій,
не завжди підтверджуються та поділяються редакційною колегією.*

ISBN 978-617-560-123-5

© ДДУВС, 2026

© Автори, 2026